

At Simgesinin Anlamı ve Süleyman Saim Tekcan Resimlerindeki Yansımaları

Prof. Dr. Bülent Salderay
Öğr. Gör. Yılmaz Çıracıoğlu

Makale Geliş Tarihi: 14.10.2020
Yayına Kabul Tarihi: 09.11.2020

Özet

Bu çalışmada; at simgesinin anlamının ne olduğu ve Süleyman Saim Tekcan'ın resimlerindeki yansımalarının nasıl olduğu ele alınarak değerlendirilmiştir. Bu doğrultuda: Süleyman Saim Tekcan'ın kendi ismi ile oluşturulmuş resmi web sayfasından, farklı yıllarda yapılmış, at konu ve temasını içeren, at simgesinin net olarak kullanıldığı üç (3) resim çalışması rastlantısal olarak seçilerek irdelenmiştir. Bu araştırma, nitel araştırma yöntemleri içerisinde değerlendirilen betimsel bir çalışmadır. Bu kapsam doğrultusunda; Tekcan'a ait resmi web sayfasından, rastlantısal olarak seçilen üç (3) resim çalışması, araştırma kapsamı içerisine alınmış diğer çalışmaları ise araştırmanın dışında bırakılmışlardır. Süleyman Saim Tekcan'ın "Atlar Serisi" adı altında yapmış olduğu eserlerde at simgesini gerek tek başına gerekse başka simgelerle birlikte kullandığı görülmektedir. Tekcan'ın eserlerine bakan kişi/kişiler, genelde Türk kültüründen yetişen bireyler veya Tekcan'ın Türk olduğunu bilen bireyler olduğu için, eserlerdeki "At Simgesi'ni" ister istemez Kadim Türk Medeniyetlerindeki atın anlamı ile özdeşleştirebildiği; Bu özdeşleştirme ve bağ kurma yapısının, kültür ve inanışlar üzerine etki ederek günümüze kadar geldiği ve böylelikle hem Süleyman Saim Tekcan'ın sanatçı kişiliğine hem de onun eserlerini gören izleyicilerin algıda seçicilik yapısına etki ettiği sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Simgesinin, At, Süleyman Saim Tekcan, Sanat, Türk Kültür ve İnanç

THE MEANING OF THE HORSE SYMBOL AND ITS REFLECTIONS ON SÜLEYMAN SAİM TEKCAN'S PAINTINGS

Abstract

In this study has been discussed what is the meaning of the horse symbol and how it is reflected in Süleyman Saim Tekcan's paintings. In this way has been selected and examined 3 painting works, which were made in different years, containing the horse subject and theme, and where the horse symbol were clearly used from taken the official web page that created with name of Süleyman Saim Tekcan randomly. This research is a descriptive study which is evaluate within qualitative research methods. Within the scope; 3 painting works which selected from the official website of Tekcan randomly has been included in the scope of the research. But his other works has not been included in the scope of the research. The results have been obtained in the study: (1) Süleyman Saim Tekcan used the horse symbol alone or together with other symbols in his works that was named of "Horses Series". Persons who looking at Tekcan's works, generally they are familiar with the Turkish culture or they know Tekcan is a Turk, so they can get a connection with the meaning of horse in Ancient Turkish Civilizations Inevitably; (2) the connection has survived until today by influencing culture and beliefs and it effected to both Süleyman Saim Tekcan's artistic personality and selective perception of the audience who saw his works.

Keywords: Symbol, Horse, Süleyman Saim Tekcan, Art, Turkish Culture and Beliefs

Giriş

Türk Dil Kurumu (TDK) sözlüğüne bakıldığında; “sembol” kelimesinin kelime karşılığı olarak “simge” kelimesinin verildiği görülmektedir (TDK Sözlüğü, 2020). Daha açık bir ifade ile Fransızca kökenli olan sembol (symbole) kelimesinin Türkçe’deki karşılığının “simge” olduğu anlaşılmaktadır. Genel anlamı ile simge, bir iz, işaret veya kelimenin ifade ettiği veya temsil ettiği varsayılan bir fikri, nesneyi veya ilişkiyi/bağlantıyı göstermekte ve/veya nitelendirmektedir. Simgeler, birbirinden çok farklı kavramlar ve deneyimler arasında bağlantılar kurarak, insanların bilinen veya görülenlerin ötesine geçmesine olanak tanır. İnsanlar arasındaki tüm iletişim ve veri işleme yapısı simgelerin kullanılmasıyla sağlanır. Simgeler toplum yaşamı içerisinde birçok farklı biçimde insan yaşamına girmekte ve insanın varlık alanını etkilemektedir. Toplum yaşamı içerisinde kelimeler, sesler, jestler, fikirler veya görsel imgeler biçimini alan simgeler, insan iletişimde fikirleri, düşünceleri, duyguları, inançları, vb. karşı tarafa iletebilmek ve iletileni algılamak için kullanılır (Salderay, 2016).

Genel yapı içerisinde simgeler, sözlerden, mimiklerden, fikirler, duygular, düşünceler veya görsel imajlardan elde edilen verilerle anlam bulmaktadır. Simgelerin insan zihninde anlam bulması, anlamlandırılması kişiden kişiye, toplumdan topluma, kültürden kültüre, vb. göre farklılık, değişkenlik gösterebilmektedir (Gordon, 2005; Getty, 2010; The British Museum, 2016).

İnsanoğlunun ilk dönemlerinde, insanın görsele dayalı, somutlaştırılmış iletişime başladığı zamandan itibaren simgeler, insan temel iletişimin en temel yapı taşı oluşturmuştur. Daha açık bir ifade ile simgeler, bir insandan bir diğerine bir toplumdan bir başka topluma mevcut bilginin, duygunun ve düşüncenin aktarımında aracı olmuştur. İnsanlığın kullandığı yazı dili gibi simgeler de bilginin, duygunun ve düşüncenin aktarımında insan iletişimine katkı sağlamıştır. Simgelerin taşıdığı anlamı bilen ve çözümlemesini/anlamlandırmasını doğru yapabilen bilen kişiler ve/veya topluluklar doğru iletişim kurabilmişlerdir. Oluşan bu yapı doğrultusunda; topluluklar ve toplumlar için simgeler; şifrelenmiş/gizlenmiş mesajları ve anlamları aktaran ve kitlesel iletişimi sağlayan yapılar olarak işlev kazanabilmiştir (Getty, 2010; Morrell, 2011; Gendelman, 2015; Salderay, 2016).

Her ne kadar simgeler somut değer taşıyan yapılar olsa da arka planlarında taşıdığı oldukları anlamsal yapı soyuta dayalı yönlerini de ortaya koymaktadır. Daha açık bir ifade ile simgelerde soyut olan duygu, düşünce, tecrübe dayalı bilgi ve birikim, simgelerin görünen ön planında, görselliğinde somutlaşmaktadır. Ancak: tam anlamı ile soyut ve somut yapının kişi algısı veya toplum algısında doğru bir şekilde birleşimi, simgenin görünen ön

yapısı ile arka yapısının doğru şekilde anlamlandırılmasına birebir bağlıdır. Bu ön plan ile arka planın uyumu, simgelerin görsellerinin ve anlamlarının bağlantılı olarak kişiden kişiye, toplumdan topluma ve/veya nesilden nesile süregelen aktarımını sağlamıştır. Bu süregelen aktarımın sağlanmasında kuşkusuz görsele dayalı öğeleri çoğunlukla içeren sanat, bu süreçte önemli bir rol üstlenmiştir. İnsanlık tarihi sürecinde, sanat alanı içerisinde yer alan görsel sanatların, bu aktarımın gerçekleşmesine sağladığı büyük boyutlu katkı şüphesiz yadsınamaz (Getty, 2010; Morrell, 2011; Salderay, 2016).

Görsel sanatlar, çoğunlukla görsel öğeleri içinde barındıran bir alandır. Bu özelliğinden dolayı simgeler görsel sanat uygulamaları içerisinde sıklıkla görülebilen unsurlardır. Gerek geometrik şekiller gerekse bitki, hayvan, vb. motifler olarak veya her ikisinin bir karışımı olarak simgeler görsel sanat uygulamalarında yer almaktadırlar. Her ne kadar kültürden kültüre, inançtan inanca farklılıklar söz konusu olsa da; bazı kültürlerdeki kültür ve inanç yapısı eskinin izlerini değiştirmemekte, savunmakta ve günümüze kadar getirebilmektedir (Salderay, 2016; Morrell, 2011).

Kültürler, inançlar toplumla var olan değerlerdir. Bu yapılar topluma değer katar ve toplumu zenginleştirirler. Oluşan bu yapı toplumun diğer toplumlardan ayırımını sağlayan özellikleri, nitelikleri oluşturur. Bu noktada; toplumların sahip olduğu değerler somutlaştırdıkları simgelerle anlam kazanır. Özellikle bazı simgeler vardır ki! bunlar o kültürle, inançla, düşünce ile iç içe geçmiştir. Örneğin; Türkler, simge olgusunu birçok topluma kıyasla; yaşamlarında sıklıkla kullanmışlardır. Türklerin kurmuş oldukları uygarlıklarda, oluşturmuş oldukları sayısız medeniyette, ayrı ayrı birçok simgeye yer vermişlerdir. Simgeler, onların yaşamlarının, inançlarının ve kültürlerinin bir parçası haline gelmiştir (Bilgili, 2014; Eliade, 2003; Tanyu, 1980). Öyle ki! kadim Türk medeniyetlerinin izlerini başta Türkiye Cumhuriyeti olmak üzere günümüzde birçok Türk devletinde de sıkı sıkıya kullanıldığını görmek şaşırtıcı olmamaktadır.

Kadim Türk medeniyetlerinin vazgeçilmez bir parçası olan Türk Mitolojisinde birçok farklı öğeden bahsedilse de hayvan öğelerinin sıklıkla anlatılarda yer aldığı görülmektedir. Genelde Türk Mitolojisinde yer alan hayvanlar arasında kurt, köpek, kaplan, aslan, ayı, geyik, at, deve, yılan, ejder, domuz, doğan, şahin, kartal, kaz, kuğu, turna, tavuk, leylek, horoz, sfenks, kanatlı aslan, siren, tek boynuzlu at, tulpar, burak, vb. hayvanların anlatılarına ve tasvirlerine yer verilmektedir. Her ne kadar; hayvan ögesinin kullanımı, Türklerin günümüze kadarki tarih süreci değerlendirildiğinde; zaman zaman farklı hayvanların ön plana çıkarılarak tasvir ve anlatılarda yer aldığı görülse de “At” simgesi her daim, her dönemde kurulan her uy-

garlığın yapısında yer aldığı görülmektedir. “At” Türkler için o kadar büyük öneme sahip bir canlı oldu ki! bugün günümüzde Akhal/Ahal teke olarak isimlendirilen at ırkı dünya literatüründe Türk Atı (Turkish Horse) olarak bilinmektedir (Bıyıklı, 2019; Belek, 2015; Esin, 2001; Youatt, 1831: 19).

Göçebe yaşam ile özdeşleştirilen Türklerde “at”, bir simgeden öte insanın yoldaşı, dostu, arkadaşı, insanın günlük hayatının vazgeçilmez bir parçası olarak görülmektedir. Bunun yanı sıra; genel yapı itibarı ile Türkler, savaş konusundaki becerileri ve yeteneklerinden dolayı tarihçiler tarafından savaşçı bir toplum olarak değerlendirilmektedir. Türkler, atı günlük yaşamın bir parçası olarak görmelerinin yanı sıra; savaşın da vazgeçilmez bir parçası olarak görmüşlerdir. Bu görüşü destekleyecek nitelikte; Türklerde birçok atasözünün olduğu görülmektedir. “At yiğidin yoldaşdır”, “At, adımına göre değil, adamına göre yürür”, “At ölür meydan kalır, yiğit ölür şan kalır”, “Türk çadırda doğar, at üstünde ölür”, vb. bu duruma örnek gösterilecek atasözleri olarak değerlendirilebilir¹ (Bıyıklı, 2019; Karcioğlu, 2017).

Atasözlerinin yanı sıra; Türklerle ilgili bir çok efsane, destan ve hikayede de at, sahibi ile özdeşleştirilmiş, onun yakın arkadaşı, sırdaşı olmuş, mutluluğunu, üzüntüsünü, zaferini paylaştığı bir keder ortağı olarak ele alındığı görülmektedir. At, Türk kültür ve inancında gücün, kuvvetin, asaletin, zarafetin, zenginliğin, zaferin, dostluğun, yoldaşlığın, güvenin, özgürlüğün, sadakatin, yaşamın, ölümün, muradın, vb. bir simgesi olmuştur (Bıyıklı, 2019; Çatalbaş, 2011; Esin, 2001).

Kadim Türk medeniyetlerinden Türkiye Cumhuriyetine kadar uzanan uzun tarih sürecinde “At” simgesi önemini kaybetmediği dile getirilebilir. Bu doğrultuda; “At” simgesinin, kültürün, inancın, günlük yaşamın bir parçası olarak varlığını sürdürdüğü; zanaat işlerinde, sanat eserlerinde görselleşerek somutlaştığı görülebilmektedir.

Günümüz Türkiye’inde birçok sanatçı atın sahip olduğu fiziksel yapı ve ona yüklenen anlamlardan etkilenerek sanat çalışmalarında bir simge olarak atı kullanmışlardır. Kuşkusuz, “At” simgesinin barındırdığı birçok olumlu anlam, bir simge olarak tercih edilmesinde önemli bir rol oynamıştır. Ancak; atın fizyolojik yapısı ile birlikte; tarihsel ve kültürel birikim ve değerlerin de bu tercihin oluşmasında etken olduğu dile getirilebilir. Günümüz Türk kültürünün ve toplumsal yapısının her aşamasında, sünnet törenlerinden düğünlere, resmi törenlerden spor müsabakalarına kadar her yapıda at olgusu sıklıkla yer almaktadır. Bu kadar iç içeliğin olduğu bir toplumsal

yapıda; bu toplumda yaşayan sanatçıların bundan etkilenmemesi söz konusu olmayabilmektedir.

Heykeltıraşlardan ressamalara, müzisyenlerden dansçılara kadar birçok sanatçı atın yapısından etkilenmiş ve çalışmalarında buna yer vermişlerdir. Özellikle atın fiziki yapısından ve ata yüklenen anlamlardan etkilenmiş, eserlerinde at biçimi ve simgesine sıklıkla yer vermiş ve bu özelliğinden dolayı at simgesi ile özdeşleşmiş, tanınmış, önemli bir Türk ressam bulunmaktadır. Süleyman Saim Tekcan, Türk ressamlar arasında at biçimi ve simgesi ile özdeşleşmiş önemli bir sanatçıdır. At ile ilgili hem heykel hem de resim çalışmaları olan Tekcan, “Atlar ve Atlılar (1987)”, “Atlar ve Hatlar (2001)” ve “Atlar, Hatlar ve Süleymannâme (2019)” isimleri altında, farklı tarihlerde açılmış birçok da kişisel sergisi bulunmaktadır.

Süleyman Saim Tekcan’ın birçok eserinde at biçimine, simgesine yer vermesi, farklı dönem eserlerinde bunu süregelen ve istikrarlı bir şekilde kullanması, onun isminin at simgesi ile birlikte anılmasına sebebiyet vermiştir. Türk tarihinde ve kültüründe önemli bir yere sahip olan at simgesinin Süleyman Saim Tekcan’ın eserlerinde görsel anlamda somutlaşması, tarihsel yapı ile günümüz yapısı arasında bir bağın kurulması ve bir etkileşimin oluşmasına zemin hazırladığı da dile getirilebilir.

Süleyman Saim Tekcan’ın eserlerinde yer alan “at simgesi” kadim Türk Medeniyetlerinde atın taşıdığı anlamla özdeşleşmekte midir? Kadim medeniyetlerdeki at simgesinin taşıdığı anlam Tekcan’ın eserlerine bakıldığında anlaşılabilir ve/veya hissedilebilmekte midir?, vb. ortaya çıkan sorunsallardan hareketle bu çalışmada “At simgesinin anlamı ve Süleyman Saim Tekcan resimlerindeki yansımaları nedir? Sorusu araştırmanın problem sorusu olarak ele alınmış ve bu durum çeşitli açılardan ele alınarak değerlendirilmiştir.

Yöntem

Bu araştırma, nitel araştırma yöntemleri içerisinde değerlendirilen betimsel bir çalışmadır.

Karasar’a (1999) göre betimsel araştırmalar, geçmişte ya da halen varolan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırmalardır. Bailey’e (1987: 38) göre ise betimsel araştırmalar, ele aldığı olguyu, durumu ayrıntılı bir biçimde açıklamayı amaçlayan ve esas olarak “Ne oldu?” ve “Ne oluyor” sorularına yanıt vermek üzere kurgulanmış araştırmalardır. Daha açık bir ifade ile; betimsel araştırmalar, olgunun nedenini açıklamak yerine olgularda neyin olduğunu, nelerin neler ile birlikte olduğunu ortaya

¹ İnternet 1. <https://guzelsoezler.com/at-ile-ilgili-atasozleri-aciklamasi-ve-anlami/>

çıkarma yönünde çaba sergileyen araştırmalardır.

Süleyman Saim Tekcan'ın Seçili Resimlerinin At Simgesi Kullanımı Açısından Değerlendirilmesi

Bu bölümde, Süleyman Saim Tekcan'ın kendi ismi ile oluşturulmuş resmi web sayfasından² farklı yıllarda yapılmış, at konu ve temasını içeren, at simgesinin net olarak kullanıldığı 3 resim çalışması rastlantısal olarak seçilerek irdelenmiştir. Resimlerin irdelenmesi yapılırken, resimlerin görünen yapısı (ön yapısı) ile geçmiş Kadim Türk Medeniyetlerindeki ve günümüzdeki at simgesinin anlam yapısı (arka yapı) birlikte ele alınarak değerlendirilmiştir. Bu belirtilen kapsam doğrultusunda; Süleyman Saim Tekcan'ın Atlar Serisinden 1998, 2004 ve 2017 yıllarına ait birer çalışması araştırma kapsamı içerisine dahil edilmiştir.

Resim 1 incelendiğinde, At simgesinin eserin tamamını kapsadığı görül-

Resim 1. Süleyman Saim Tekcan, Atlar Serisinden, 1998, 110x120 cm.

mektedir. Bununla birlikte; eserde görselleştirilen at tasvirinin/simgesinin baş üst kısmında ay simgesini çağrıştıran başka bir simgenin de yer aldığı görülmektedir. Tek renk kullanımına yönelik gerçekleştirilmiş bu çalışmada, tek rengin farklı değer yapıları ile ele alınan tasvirlerin dokusal yapılarının zenginleştirildiği dile getirilebilir. Bununla birlikte; ay tasviri veya uzaya, göğe özgü bir formu çağrıştıran yuvarlak gezegen, uydu, vb. olarak be-

lirilmiş tasvir, at tasvirini tamamlayan. Anlamını güçlendiren öge olarak göze çarpmaktadır. Resimde ele alınan at simgesi incelendiğinde, atın ön ayaklarının üç, arka ayaklarının ise 2 tane olduğu, toplamda atın beş ayağa sahip olduğu görülmektedir.

Resim 1'de gösterge olarak kullanılan simgelerle alan yazınındaki at simgesinin anlamı karşılaştırdığında; görselde belirtilen simgeleri destekleyecek bir alan yazını ile karşılaşılmaktadır. Ergun (1998), çalışmasında, at, sahibini düşman yurduna gitmemesi için ikna edemeyince, gökyüzüne uçup yıldıza döndüğünden bahsetmektedir. At kadim Türk medeniyetlerine dayalı inançlarda Gök Tanrı'nın simgelerinden biri olarak da görülmektedir. Öyle ki kaman (şaman)'ın, yeraltına veya öteki dünyaya at yardımıyla geçerek dünyalar arası seyahat edebildiği düşünülmektedir. Bununla birlikte; Türkler, atların güneşten yeryüzüne indiğine ve bu varlıkların gökyüzü ile bir bağlarının olduğuna inanmaktadırlar (Eliade, 2003; Esin, 2001; Ögel, 1995). Kadim Türk medeniyetlerine dayalı inançlarda at simgesinin gök, gök tanrı, diğer dünyalarla olan bağı ile ilgili bağdaştırılmasının yanı sıra beş rakamı ile ilgili de bir inanış söz konusu olabilmektedir. Erol Çalışkan (2019: 189) çalışmasında, birçok Türk halk edebiyatı eserinde kahramanın olağanüstü doğumu, çabuk büyümesi, olağanüstü gücü vb. unsurlarda beş sayısının motif olarak kullanıldığına dikkat çekmektedir. Bunun yanı sıra: Esin (2001: 98) çalışmasında büyük ayın, beşinci ayın ikinci yarısında (yaz gündönümünde) gök tanrısı ve Kara-tannya'ya kurban sunmakla başladığından bahsetmektedir. Genelde Türkler tanrıya sundukları kurbanlarında ise atı çoğunlukla tercih ettikleri bilinmektedir (Eliade, 2003). Alan yazınındaki bilgilerle Tekcan'ın Resim 1'de ele aldığı görseller (at simgesi, ay/güneş/gezegen simgesi, atın beş ayaklı olması), Türklerde var olan "Gök Tanrı" inancının at simgesi ve 5 rakamıyla bağlantılı olduğu ifade edilebilir. Bununla birlikte; at simgesinin gök ve gök tanrı ile olan bağının yanı sıra; bunun beş rakamı ile de özdeşleştirilmesi, kadim inanışların eser üzerindeki etkisinin bir yansıması olarak değerlendirilebilir. Ayrıca; beş rakamının gücü, doğumu, büyümeyi simgelemesinin yanında; mevsim döngüleri ile de ifade edilmesinin, atın hareketli tasviri ile anlam bütünlüğü sağladığı dile getirilebilir.

² <http://www.suleymansaimtekcan.com>

Resim 2. Süleyman Saim Tekcan, Atlar Serisinden, 2004, 180x130 cm.

Resim 2 ele alındığında, At simgesinin eserin tamamını kapsadığı ve merkezi kompozisyon yapısı içerisinde konumlandırıldığı görülmektedir. Bununla birlikte; renge dayalı unsurların eserde yer aldığı, at simgesinin at formunun zarafetine uygun bir yapıda hareket ettiği de görülmektedir. At simgesinde, at formunun baş kısmı küçük, yelesi heybetli ve zarif at yürüyüşü olarak ifade edilmiştir.

Resim 2'de gösterge olarak kullanılan at simgesinin duruş yapısı ile alan yazınındaki benzer at duruşları ve at ırkları karşılaştırdığında; Türklere özgü bir at ırkı ile görselin benzerlik gösterdiği anlaşılmaktadır. Cumakunova (2009) çalışmasında, Türklere özgü Ahalteke/Ahal-teke veya Akalteke/Akal-teke Atı adı altında bir at ırkının mevcudiyetinden bahsetmektedir. Aynı şekilde Belek (2015: 116), Türklere at ve at kültürünün önemine ve tarihçesine değindiği çalışmasında, Ahalteke/Akalteke Atına atıfta bulunarak tarih sürecinde en iyi cins at ırklarını Orta Asyalılar kökenli medeniyetlerin yetiştirdiğine dikkat çekmektedir. Bayburtluoğlu (2019: 8) ve Belek (2015: 116) ise, bu hususta özellikle iki merkezin, Afganistan ve Kuzey-Doğu İran'da kurulan Toharistan/Baktriya Devleti ve Fergana Karahanlı Devletinin oldukça önemli olduğuna vurgu yapmaktadırlar. Beşen

Delice (2015: 544) ise Ahal-Teke adı verilen at cinsinin Türkmen coğrafyasının en kıymetli atı olarak görüldüğünden bahsetmektedir. Bununla birlikte; 12. Yüzyıl şairlerinin bu atların koşusunu "rüzgar hızı" ve "deniz dalgalanması" tasviriyle şiirlerine aktardıklarından bahsetmektedir. Ayrıca; zarafeti ve güzelliğiyle eşi benzeri olmayan Ahal-Teke atlarının "Cennet Atları", "Persiyanın Altın Atları" ve "Nusay'ın Uçan Kanatları" sıfatlarıyla vasıflandırıldığından da çalışmasında bahsetmektedir. Tekcan'ın Resim 2'de ele aldığı eserde kullanılan at simgesinin biçimi, uçar gibi duruşu, rengi ve eserin genelinde kullanılan renkle, alan yazınında Ahal-Teke atlarının 12. yy. şiirlerindeki şiirsel tasvirleri (rüzgar hızı ve deniz dalgalanması) ve vasıflandırıldıkları sıfatlarla (Cennet Atları, Persiyanın Altın Atları ve Nusay'ın Uçan Kanatları) özdeşleştiği dile getirilebilir.

Resim 3 incelendiğinde, 5 tane at simgesinin sürü (iki beyaz, bir siyah, bir kırmızı, bir kahverengi) halinde eserin tamamını kapsadığı görülmektedir.

Resim 3. Süleyman Saim Tekcan, Atlar Serisinden, 2017, 100x140 cm.

Bununla birlikte; at sürüsünün üzerinde oluşturulan kütleli yapı, eser üzerine odaklanan gözü, görsel anlamda yukarı doğru taşırken, kütleliğin sağ ve sol taraflarında yanlarda oluşturulan mavilikle gök yüzünü anımsatan bir etkinin oluşturulduğu görülmektedir. Bu bakış açısı ile eser ele alındığında ise; at sürüsü üzerinde oluşturulan kütleli yapının anıtsal bir yapı, anıt ve/veya bir kitabe havasında tasvir edildiği izlenimi oluşmaktadır. Ayrıca; bu kütleli yapı tasvirinin hemen alt kısmında ve at sürüsünün hemen üzerinde yedi tane noktanın yan yana sıralanarak tasvir edildiği de görülmektedir. Bu bağlamda eser ele alındığında, "beş" ve "yedi" rakamlarının ön planda tutulduğu anlaşılmaktadır.

Resim 3’de gösterge olarak kullanılan simgelerle alan yazınındaki at sürüsü, anıtsal yapı, beş ve yedi sayılarının simgesel anlamı karşılaştırdığında; eserde ele alınan görsel simgeleri destekleyecek anlam içeriğine sahip bir literatürün var olduğu anlaşılmaktadır. Bu bağlamda konu ile bağlantılı olarak; Bilgili (2014: 58), Türklerin, gök ile bağlantılı olarak kutup yıldızını (Demirkazık) göğün çivisi olarak gördükleri ve göğün onun etrafında döndüğünü varsaydıklarını dile getirmektedir. Ayrıca; Büyükayı Takımyıldızını (yitiken ya da yedi hanlar) da kutup yıldızı etrafında dönen, ay ve güneş diskini taşıyan hükümdar arabası olarak düşündüklerinden bahsetmektedir. Öyle ki! bu dönüşlere dayalı hareketlilikten dolayı gündüz, gece ve mevsimlerin oluştuğuna inandıklarını dile getirmektedir. Konuyu destekler nitelikte Tanyu (1980) ise Batı Türkleri’ne göre gök kubbenin bir çadır şeklinde düşünüldüğünden ve yedi kattan olduğundan bahsetmektedir. Çoruhlu (2010) ise at sürülerine atfen; bazı Türk toplulukları ile ilgili inanca dayalı anlatılarında, tanrıların atlarını, dünyanın eksenini teşkil eden ve Demirkazık denen kutup yıldızına ulaşan bir kazığa bağladıklarından bahsedildiğine vurgu yapmaktadır. Konu ile ilgili olarak Ögel (1995) ise Yakut Türklerinin büyük yaratıcıya kurban olsun diye at sürülerini canlı olarak doğu bölgelerine sürdüklerinden bahsetmektedirler. Beş sayısı ile ilgili olarak Esin (2001: 98) ise büyük ayın, beşinci ayın ikinci yarısında (yaz gündönümünde) gök tanrısı ve Kara-tannya’ya kurban sunmakla başladığından ve beşinci ayın bu bağlamda önem taşıdığından bahsetmektedir. Gürsoy-Naskali (1995: 59, 60) ise atların renklerine ilişkin çalışmasında kadim Türk medeniyetlerinde tanrıya kurban edilmek üzere beyaz atların tercih edildiğinden bahsetmektedir. Ayrıca; konu ile bağlantılı olarak, sarı atın güneşi, kahverengi atın Jüpiter’i, zarif beyaz (kır) atın Venüs’ü, kara atın Satürn’ü, alaca atın ise Merkür’ü temsil ettiğine vurgu yapmaktadır. Belirtilenlerden hareketle; Tekcan’ın Resim 3’de ele aldığı eserde kullanılan at sürüsü, atların rengi, anıtsal yapı, beş ve yedi sayısı simgesinin konu ile ilgili alan yazınında kadim Türk medeniyetlerinin gök tanrı inancı ve gök kubbe ile ilgili düşünce ve inanışlarında etken bir şekilde var olduğu dile getirilebilir. Bununla birlikte; at sürüsü, atların rengi, anıtsal yapı, beş ve yedi sayısı simgesinin Türklerin günlük yaşamından inanışlarına varıncaya kadar oldukça etken olduğu ve önem taşıdığı ifade edilebilir.

Sonuç

Süleyman Saim Tekcan’ın yapmış olduğu eserler arasında yer alan “Atlar Serisi’nin”, Tekcan’ın Çağdaş Türk Resim ve Heykel sanatında “At Simgesi” ile özdeşleştirilmesine neden olmuştur. Bu bağlamda Tekcan, Çağdaş Türk Resim ve Heykel sanatında, eserlerinde “At” simgesini görsel olarak kullanan ender sanatçılardan biri olarak tanınmış ve ün salmıştır.

Süleyman Saim Tekcan’ın “Atlar Serisi” adı altında yapmış olduğu eserler incelendiğinde, gerek at simgelerinin görsel anlamda ifade ediliş biçimi, atın rengi, atla birlikte kullanılan ay, kitabe, yazıt, anıt, vb. diğer simgelerin, bu serinin oluşmasında Tekcan’ın Kadim Türk Medeniyetlerinde var olan at simgesi ve bunun taşıdığı anlamla bir bağ kurduğu düşüncesini güçlendirmektedir.

Her ne kadar Süleyman Saim Tekcan’ın “Atlar Serisi” eserlerinde, Kadim Türk Medeniyetlerinde var olan at simgesi ile özdeşleşen anlamların, bir sanatsal kurgu yapısı içerisinde ele alındığı görülsede; bunun ne kadarının bilinçli simgesel yerleştirmeler olduğu, sanatçı tarafından birebir ifade edilmeden, gerçekte bir muamma olarak kalabilmektedir. Ancak; Kadim Türk Medeniyetlerinde atın insanın yoldaşı, sırdaşı, can dostu olarak görülmesi ve insan yaşamının her aşaması ve sonrasında da, atın insanın yanında yer alması “At Simgesi’ni” Türkler için çok özel ve ayrıcalıklı kılmaktadır. Kadim Türk Medeniyetlerinde “At Simgesi” yaşamın her anı ve aşaması için o kadar çok simgeleştirildi ki! İnanıştan kültüre, günlük yaşamdan sosyal yaşama, barıştan savaşa, doğumdan ölüme, yeryüzünden gökyüzüne varıncaya kadar her olgu ve her olay içinde yer almıştır. At simgesinin birçok olgu ve olayla kullanılmasının yanı sıra birçok farklı simge ile kullanılıyor olması da; atın insan yaşamındaki simgesel yapısının kullanım yelpazesini oldukça genişletmiştir. Bu belirtilenlerden dolayı; Süleyman Saim Tekcan’ın “Atlar Serisi” adı altında yapmış olduğu eserlerde at simgesini gerek tek başına gerekse başka simgelerle birlikte kullandığı görülmektedir. Tekcan’ın eserlerine bakan kişi/kişiler, genelde Türk kültüründen yetişen bireyler veya Tekcan’ın Türk olduğunu bilen bireyler olduğu için, eserlerdeki at simgesini ister istemez Kadim Türk Medeniyetlerindeki atın anlamı ile özdeşleştirebilmektedir. Bu özdeşleştirme ve bağ kurma yapısının temelinde, Kadim Türk Medeniyetlerinde atın gerekliliğinin ve öneminin insan ile bağdaştırılması yatmaktadır. Dolayısı ile bu yapı kültür ve inanışlar üzerine etki etmiş ve günümüze de yansımaları olmuştur. İşte bu yansımaların hem Süleyman Saim Tekcan’ın sanatçı kişiliğine hem de onun eserlerini gören izleyicilerin algıda seçicilik yapısına etki ettiği söylenebilir.

Kaynakça

Bailey, K. D. (1987). *Methods of Social Research*. United States of America, New York: 3rd Edition, the Free Press.

Bayburtluoğlu, H. (2019). *Orta Çağ'da Toharistan Bölgesinde Halaçlar*, Yüksek Lisans Tezi, Bursa Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.

Belek, K. (2015). "Eski Türklerde At ve At Kültürü (Dünden Bugüne Kırgız Kültürel Hayatı Örneği)", *Gazi Türkiyat Dergisi*, 16, 111-128.

Beşen Delice, T. (2015). "Türkmen Kültüründe At", *International Journal of Science Culture and Sport (IntJSCS)*, 4, 537-546. DOI: 10.14486/IJSCS425

Bıyıklı, M. (2019). "Türklerde At Kültürü ve Türk Mitolojisinde Atın Yeri ve Önemi", 5. Uluslararası AFRO-AVRASYA Araştırmaları Kongresi, 404-417, Lefkoşa, KKTC.

Bilgili, N. (2014). "Tamgalar", *Hermes Yayınları*, İstanbul.

Cumakunova, G. (2009), "Kızgız ve Türkmen Türkçelerinde Atçılık Terminolojisi", *Modern Türklük Araştırmaları Dergisi*, 6/2, 40-45.

Çatalbaş, R. (2011). "Türklerde Hayvan Sembolizmi ve Din İlişkisi", *Turan Stratejik Araştırmalar Merkezi Dergisi*, 3 (12), 49-60.

Çoruhlu, Y. (2010). "Türk Mitolojisinin Ana Hatları", *Kabalcı Yayınevi*, İstanbul.

Eliade, M. (2003). "Dinler Tarihine Giriş", (Çeviren: Lale Arslan Özcan), *Kabalcı Yayınevi*, İstanbul.

Ergun, M. (1998), "Altay Türklerinin Kahramanlık Destanları Alp Manaş", *Kültür Bakanlığı Yayınları*, Ankara.

Erol Çalışkan, Ş. S. (2019). "Alpmanış destanında sayıların anlamları ve değerlendirilmesi üzerine bir inceleme", *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (14), 183-197.

Esin, E. (2001). "Türk Kozmolojisine Giriş", *Kabalcı Yayınevi*, İstanbul.

Gordon, I. E. (2005). "Theories of Visual Perception", (Third Edition). *Psychology Press*, Taylor & Francis Group, United States of America.

Gürsoy-Naskali, E. (1995). "Türk Kültüründe At ve Çağdaş Atçılık", *Türkiye Jokey Kulübü*, İstanbul.

Karasar, N. (1999). "Bilimsel Araştırma Yöntemi", *Nobel Yayınevi*, Ankara.

Karcioğlu, U. (2017). "Türk Kültüründe Atın Önemi ve Ata Sporlarımızdan Atlı Cirit Oyunu", *ANASAY*, 1 (2), 167-198.

Morrell, M. (2011). "Signs and Symbols: Art and Language in Art Therapy", *Journal of Clinical Art Therapy*, 1(1), 25-32.

Ögel, B. (1995). "Türk Mitolojisi II", *Türk Tarih Kurumu Yayınları*, Ankara.

Salderay, B. (2016), "Algı Psikolojisi ve Görsel Sanatlar", "Hitit Üniversitesi Uluslararası Geçmişten Geleceğe Sanat Sempozyumu, 26-28 Eylül, Kuzey Kampüsü, Çorum-TÜRKİYE.

Tanyu, H. (1980). "İslamıktan Önce Türklerde Tek Tanrı İnancı", *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları*, Ankara.

Youatt, W. (1831). "The History, Treatment, and Diseases of the Horse: Embracing an Account of His Introduction and Use in Various Countries; General Management Under All Peculiar Circumstances; An Abstract of the Best Veterinary Practice; Useful Medicinal and Other Recipes; Articles of Food, Etc.; With a Treatise on Draught", London: Baldwin and Cradock.

İnternet Kaynakları

İnternet: Gendelman, V. (2015). 25 Famous Company Logos & Their Hidden Meanings <http://www.companyfolders.com/blog/25-famous-company-logos-hidden-meanings> 02 Temmuz 2020 tarihinde alınmıştır.

İnternet: Getty, J. P. (2010). *Allegory in Art: Symbols in Art*. https://www.getty.edu/education/teachers/trippack/center_selfguides/downloads/allegory_symbols.pdf 28 Şubat 2020 tarihinde alınmıştır.

İnternet 1: At ile ilgili Atasözleri-Açıklaması ve Anlamı. <https://guzelsoezler.com/at-ile-ilgili-atasozleri-aciklamasi-ve-anlami/> 02 Eylül 2020 tarihinde alınmıştır.

İnternet: The British Museum (2016). *Art & Design: Symbols*, https://www.britishmuseum.org/PDF/Art_Guide_04Symbols_KS2to4.pdf 28 Şubat 2016 tarihinde alınmıştır.

İnternet: Türk Dil Kurumu Sözlüğü (2020), <https://sozluk.gov.tr/> 02 Eylül 2020 tarihinde alınmıştır.

Görsel Kaynakları

Resim 1: Süleyman Saim Tekcan (1998). Atlar Serisinden, 110X120 cm. <http://www.suleymansaimtekcan.com/pPages/pArtist.aspx?paID=355§ion=140&lang=TR&bh-cp=1&periodID=&pageNo=0&exhID=114905> Ekim 2020 tarihinde alınmıştır.

Resim 2: Süleyman Saim Tekcan (2004). Atlar Serisinden, 180X130 cm. <http://www.suleymansaimtekcan.com/pPages/pArtist.aspx?paID=355§ion=140&lang=TR&bh-cp=1&periodID=&pageNo=0&exhID=114902> Ekim 2020 tarihinde alınmıştır.

Resim 3: Süleyman Saim Tekcan (2017). Atlar Serisinden, 100X140 cm. <http://www.suleymansaimtekcan.com/pPages/pArtist.aspx?paID=355§ion=140&lang=TR&bh-cp=1&periodID=&pageNo=0&exhID=551805> Ekim 2020 tarihinde alınmıştır.